

IVÆRKSÆTTERI I DANMARK

Aktuelle udfordringer

JUNI 2023

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indledning	3
<hr/>	
1 Etablering og vækst	6
1.1 Rammevilkår for danske iværksættere	6
1.2 Et dynamisk erhvervsliv	7
1.3 Vækstvirksomheder	8
2 Adgangen til kapital	10
2.1 Venture- og accelerationsinvesteringer	10
2.2 Børsnoteringer	13
3 Adgang til talent	15
3.1 Adgang til den rette arbejdskraft	15
3.2 Udenlandsk arbejdskraft	17
4 Kønsdiversitet i det danske iværksættermiljø	18
4.1 Færre kvinder end mænd stifter virksomhed	18
4.2 Kvinder rejser mindre risikovillig kapital	20
5 Videnbaseret iværksætteri	22
5.1 Investeringer i forskning og innovation	22
5.2 Innovative virksomheder i Danmark	24
5.3 Rammer for samarbejde mellem videninstitutioner og erhvervsliv	25
6 Iværksætteri inden for danske styrkepositioner	27
6.1 Iværksætteri inden for danske styrkepositioner	28
6.2 Modenheden af iværksætterøkosystemer inden for danske styrkepositioner	28
7 Erhvervsfremmesystemet	29
7.1 Iværksætternes brug af erhvervsfremmesystemet	29
7.2 Kendskab til aktører og tilbud i erhvervsfremmesystemet	31
<hr/>	

INDLEDNING

Det danske iværksætttermiljø står et godt sted. De seneste 20 år har det danske økosystem for iværksættere oplevet en markant udvikling. Blandt andet ser professionelle udenlandske aktører i højere grad det danske iværksætttermiljø som interessant og værd at investere i. Over de senere år er antallet af udenlandske investeringsfonde, som er aktive i Danmark, øget fra ca. 20 i 2016 til over 120 i 2021. Det tegner et billede af et attraktivt dansk investeringsklima, som evner at tiltrække interesse fra globale aktører. I 2017 bestod det samlede økosystem af omkring 300 private og offentlige aktører. Det tal er vokset til ca. 450 aktører i 2023.¹

Et stærkt dansk erhvervsliv er afgørende for, at Danmark også i fremtiden kan have en stærk økonomi. I en tid med international uro, store udsving i energipriser og høj inflation er det afgørende, at Danmark har gode rammevilkår, hvor dansk erhvervsliv kan udvikles, og hvor nye virksomheder har gode muligheder for at vokse.

Danske iværksættere er ikke én homogen gruppe. Nogle starter egen virksomhed med det klare formål at skabe en stor vækstsucces. For andre er det primære formål at få foden under eget bord. Nogle iværksættervirksomheder er resultatet af års arbejde i forskningsmiljøet fx på et universitet. Andre begynder med en god ide, de udvikler hjemme i garagen. Iværksættere starter med forskellige mål og udgangspunkter for deres virksomheders udvikling og vækst.

De danske iværksættere, der lykkes, bidrager med innovation og konkurrence til det etablerede danske erhvervsliv. Nye virksomheder kan udfordre de eksisterende og bidrage til en øget konkurrence og styrket produktivitet².

Den verden, som danske iværksættere skal operere i for at udvikle sig til vækstsucceser, står ikke stille. Dette er i endnu højere grad tilfældet i disse år end tidligere. Og det stiller store krav til rammerne, hvis Danmark fortsat skal kunne udvikle nye virksomheder, der kan blive globale spillere og bidrage til vækst, innovation og nye jobs. Derfor er der behov for hele tiden at udvikle styrker og adressere svagheder.

På den baggrund gennemgår analysen syv områder, der vurderes at være væsentlige for de danske iværksætteres muligheder for både at etablere sig og vokse sig store.

¹ Opgjort på baggrund af opgørelse fra HEYFUNDING

² Rockwoolfonden opgjorde i 2015, at iværksættervirksomheder er mere produktive end deres mere etablerede konkurrenter.

HOVEDRESULTATER

1

Etablering og vækst

- I Danmark er der relativt få virksomheder, der formår at komme ind i markante vækstforløb.
- Iværksættere oplever det som vigtigt, at det er overkommeligt at kunne efterleve reguleringen.

2

Adgangen til kapital

- Omfanget af ventureinvesteringer i danske virksomheder er vokset mærkbart siden 2010, og niveauet for ventureinvesteringer lå i 2020-2022 væsentligt over OECD-gennemsnittet. Adgangen til risikovillig kapital for iværksættere har dog taget et dyk fra 2021 til 2022.
- Danmark halter efter de bedste lande i OECD i forhold til ventureinvesteringer i grønne start-ups.
- Iværksættere kan, når virksomheden skal i gang med at vokse for alvor, rejse kapital ved at notere deres virksomhed på børsen. Der er relativt få børsnoteringer i Danmark sammenlignet med Sverige.

3

Tiltrækning af talent

- Adgang til den rette arbejdskraft er blandt de vigtigste rammevilkår. Selvom Danmark ligger blandt den bedste tredjedel af OECD-lande i OECD's opgørelse over, hvor attraktiv Danmark er for internationale talenter, placerer Danmark sig lavere end Sverige, Norge og Luxembourg.
- Deling af ejerskabet af virksomheden med medarbejderne kan være en måde for iværksættere at tiltrække og fastholde talenter.

4

Kønsdiversitet i det danske iværksættermiljø

- Der er langt flere mænd end kvinder, der vælger iværksættervejen.
- 25 pct. af alle iværksættere er kvinder. Kvindeteams (kun med kvinder) rejste i 2021 under 2 pct. af den kapital, der investeres i nye virksomheder.
- Kvinder peger i højere grad end mænd på økonomisk tryghed som et vigtigt rammevilkår som iværksætter.

5

Videnbaseret iværksætteri

- Danmark investerer samlet omkring 3 pct. af BNP i forskning og udvikling, hvilket placerer Danmark højt blandt sammenlignelige EU-lande. Men Danmark ligger relativt lavt, når det kommer til innovation.
- Der kan være et stort potentiale for at skabe stærkere rammevilkår og en stærkere kultur for iværksætteri og innovation på universiteterne og andre uddannelsesinstitutioner.

6

Iværksætteri inden for danske styrkepositioner

- De danske styrkepositioner leverer høj værdiskabelse og eksport, men Danmark har en forholdsvis lav andel af innovative virksomheder. Det kan være en udfordring i forhold til at udvikle nye styrkepositioner.
- Ofte er udviklingen af nye styrkepositioner afhængig af aktører med særlige ressourcer og viden, der kan drive udviklingen. Derfor kan der være et potentiale i at mobilisere flere private aktører med særlig viden og/eller særlige ressourcer for at sikre den fortsatte udvikling af både eksisterende og nye danske styrkepositioner.

7

Erhvervsfremmesystemet

- Iværksættere, som har modtaget vejledning i erhvervsfremmesystemet, klarer sig bedre ift. omsætning og beskæftigelse, end en kontrolgruppe af tilsvarende virksomheder.
- Erhvervsfremmesystemets muligheder for iværksættere er mindre kendte, end det er tilfældet hos SMV'erne generelt. Halvdelen af de små og mellemstore virksomheder kender til erhvervshuse og deres tilbud, mens kendskabet blandt de mindste virksomheder kun er omkring en fjerdedel.
- Iværksætterne er tilfredse med Virksomhedsguiden, som er det digitale omdrejningspunkt i erhvervsfremmesystemet, men over halvdelen af iværksætterne kender den ikke.

1. ETABLERING OG VÆKST

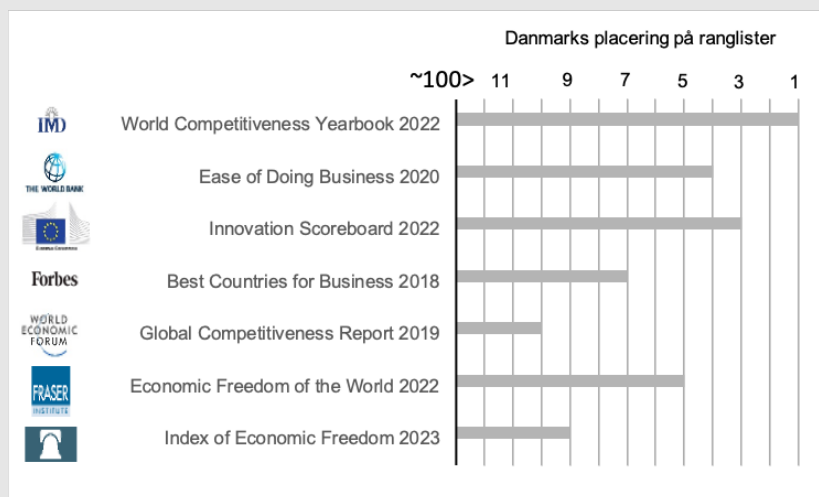
Gode rammevilkår for dansk erhvervsliv gavner både etablerede virksomheder og iværksætterne. Effektiv regulering, en veluddannet arbejdsstyrke med høj erhvervsdeltagelse og et fleksibelt arbejdsmarked er alle eksempler på strukturelle komponenter, som kan bidrage til gode rammer for vækst og udvikling - også for iværksættere.

1.1 RAMMEVILKÅR FOR DANSKE IVÆRKSÆTTERE

Selvom Danmark generelt er et attraktivt land at drive virksomhed i, møder danske iværksættere en række udfordringer i den første fase af virksomhedernes liv. Iværksætterne peger på regulatoriske barrierer og krav fra myndighederne som særlige udfordringer. En undersøgelse udført af Erhvervsstyrelsen i 2021 viste, at 66 pct. af iværksættere oplever det som vigtigt, at det er overkommeligt at kunne efterleve myndighedernes regulering. Samme billede tegner sig i en undersøgelse af erhvervsreguleringens betydning for anvendelse af nye teknologier og nye forretningsmodeller.³ Undersøgelsen peger på, at efterlevelse af regulering er et vigtigt parameter og en væsentlig udfordring for unge, innovative virksomheder.

Internationale sammenligninger af de generelle rammevilkår kan give en indikation af, om et lands forretningsklima generelt er mere eller mindre velfungerende. Ser man på tværs af en række forskellige opgørelser, placerer Danmark sig generelt godt i forhold til vurderingen af virksomhedernes rammevilkår, *jf. figur 1.1*.

Figur 1.1 Internationale vurderinger af generelle rammevilkår

Kilde:

<https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness/>

https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/pdf/db2020/Doing-Business-2020_rankings.pdf

<https://ec.europa.eu/research-and-innovation/en/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard/eis>

<https://www.forbes.com/best-countries-for-business/list/>

http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

<https://www.fraserinstitute.org/studies/economic-freedom>

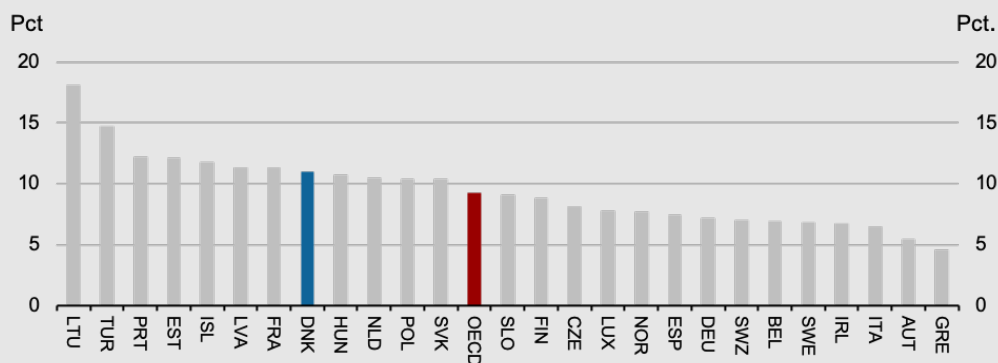
<https://www.heritage.org/index/ranking>

³ Deloitte, 2019 "Erhvervsreguleringens betydning for anvendelse af nye teknologier og nye forretningsmodeller"

1.2 ET DYNAMISK ERHVERVSLIV

Etableringsraten i Danmark er højere end OECD-gennemsnittet og højere end i lande som både Sverige, Norge og Finland, *jf. figur 1.2*. Det indikerer, at mange, der har et ønske om at starte egen virksomhed, kan realisere det.

Figur 1.2 Etableringsrate, 2020

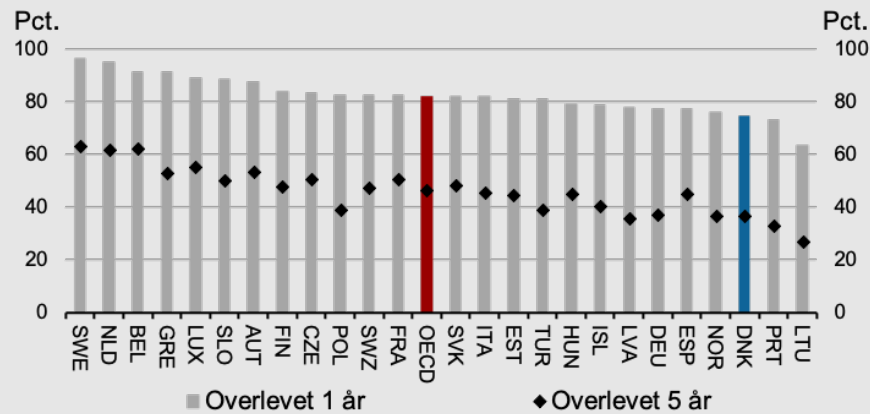
Anm: Nye virksomheder i pct. af samtlige aktive virksomheder. Nye virksomheder defineres som reelt nye virksomheder, der har været aktive i mindre end ét år.
Kilde: Eurostat

Ser man på, hvor mange nye virksomheder, der fortsat er aktive efter fem år, ligger Danmark forholdsvis lavt. Det gælder både sammenlignet med OECD-gennemsnittet og i forhold til Finland og Sverige, mens Danmark ligger på niveau med Norge, *jf. figur 1.3*.

Det skal dog ses i lyset af, at der starter relativt flere virksomheder i Danmark end i Sverige. Sammenligner man Sverige og Danmark, har Danmark en betydeligt højere etableringsrate, men også en betydelig lavere overlevelsesrate. Ud af de virksomheder, som startes, er 63 pct. fortsat aktive i Sverige efter fem år, mens det i Danmark blot er 36 pct., der fortsat er aktive efter fem år.

Ved en høj etableringsrate er det naturligt også i et vist omfang at forvente en lavere overlevelsesrate, og det er godt, at iværksættervirksomheder, der ikke er levedygtige, lukkes, så de ressourcer (kapital, arbejdskraft mv.), der er placeret i virksomheden, kan frigøres og anvendes i mere perspektivrige projekter. Samtidig er et væsentligt, at perspektivrige iværksættere har gode muligheder for at udvikle sig.

Figur 1.3 Overlevelsesrate, 2020

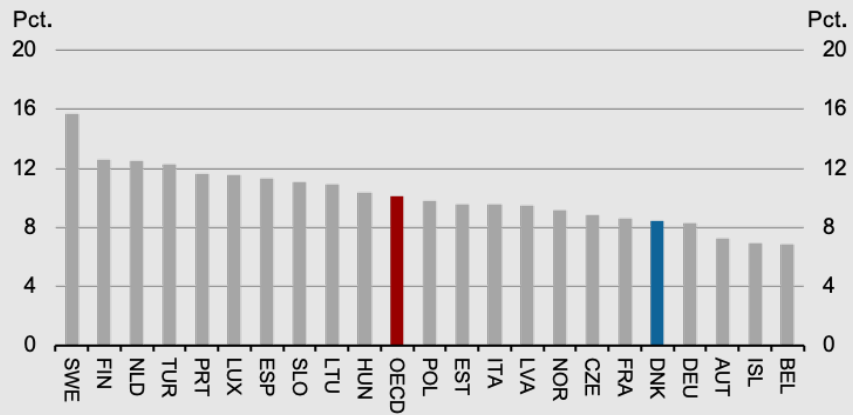
Anm: Andel af nye virksomheder etableret i 2015, der har overlevet henholdsvis et år (til 2016) og fem år (til 2020).
Kilde: Eurostat

1.3 VÆKSTVIRKSOMHEDER

Nye virksomheder kan især skabe værdi, når de vokser og bliver større spillere i markedet. Når nye virksomheder vokser, kan de udfordre de eksisterende aktører og de kan, via øget konkurrence, således bidrage til at øge produktiviteten - ikke kun gennem deres egen produktion af varer og tjenester, men også blandt de øvrige aktører i markedet. At en virksomhed er i hurtig vækst kan i mange tilfælde være et udtryk for, at den producerer en vare mere effektivt end sine etablerede konkurrenter eller leverer en vare, der er efterspurgt i markedet, men ikke leveres af andre.

I Danmark er der blandt de aktive virksomheder relativt få, der formår at komme ind i markante vækstforløb. Andelen af såkaldte vækstvirksomheder, der har mere end 10 ansatte og herefter en årlig vækst på mere end 10 pct. årligt i tre år, ligger i Danmark under OECD-gennemsnittet og betydeligt lavere end i Sverige og Finland, *jf. figur 1.4*.

Figur 1.4 Vækstvirksomheder, 2020

Anm: Vækstvirksomheder i pct. af aktive virksomheder. Vækstvirksomheder er virksomheder der, uanset alder, havde 10+ ansatte i etableringsåret og 10 pct. gennemsnitlig årlig vækst i 3 år derefter.
Kilde: Eurostat

Årsagerne til at vi har få vækstvirksomheder kan være mangeartede. For nogle iværksættere kan det være et udtryk for, at vækst ikke er det primære mål, mens vejen til vækst for andre virksomheder kan være forholdsvis lang – f.eks. hvis virksomheden baserer sig på udvikling af helt nye løsninger eller produkter, hvilket kan gøre det vanskeligere at rejse den nødvendige kapital.

2. ADGANGEN TIL KAPITAL

Adgang til finansiering er en vigtig forudsætning for, at iværksættere og vækstvirksomheder kan udvikle deres virksomhed og få den til at vokse. Iværksættere har typisk ikke adgang til at rejse kapital på de finansielle markeder i de indledende faser af virksomhedens vækst. I en startfase kan virksomheder fx ikke børsnoteres og ad den vej få adgang til investorer. Iværksættere med betydeligt vækstpotentiale kan, når de er kommet igennem den første opstartsfase, søge at rejse kapital via danske eller internationale venturefonde. Danske venturefonde har imidlertid ofte et bedre kendskab til det lokale marked og et bedre netværk, der kan understøtte vurderingen af iværksætterens forretning. Derfor kan det være vanskeligt for danske vækstvirksomheder at få en dialog med internationale venturefonde og finde det rette match med en udenlandsk investor, som kan levere både finansiering og viden, ny teknologi og et netværk ud over landets grænser, som kan bidrage til at udvikle virksomheden i Danmark.

Iværksætteres adgang til finansiering bestemmes blandt andet af både adgangen til finansieringstilbud fra offentlige og private investorer samt de beskatningsregler, som påvirker især iværksættervirksomheders adgang til likviditet og finansiering.

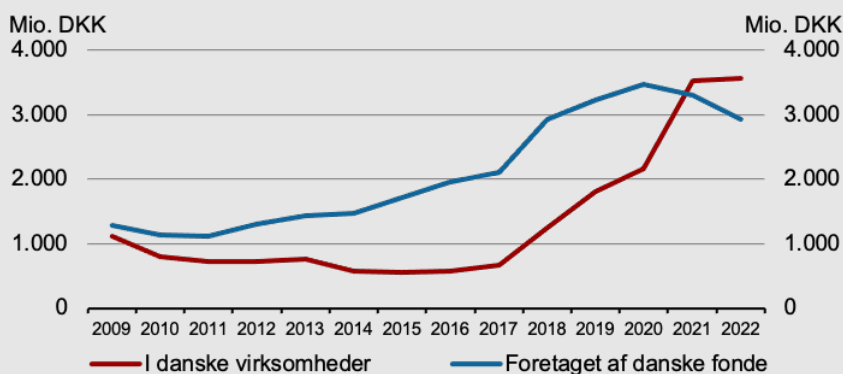
Investeringer i vækstiværksættere er risikofyldte og kræver specialiserede kompetencer. Derfor kan det understøtte private investorers villighed til at stille kapital til rådighed, hvis de kan dele risikoen med andre kvalificerede investorer. På den måde kan staten understøtte udbuddet af finansiering fra private ved at tilbyde medfinansiering på områder, hvor det private marked ikke kan eller ikke ønsker at løbe risikoen alene. Her har Danmark med Danmarks Eksport- og Investeringsfond, EIFO, en væsentlig aktør, der deltager aktivt i markedet for risikovillig finansiering af iværksættere i samarbejde med private investorer.

2.1 VENTURE- OG ACCELERATIONSINVESTERINGER

Ventureinvesteringer er egenkapitalinvesteringer, som typisk er rettet mod mindre og/eller nyere virksomheder med en relativt høj risikoprofil. Ud over kapital tilfører ventureinvestorerne i nogle tilfælde forretningsmæssige kompetencer til virksomhederne.

Det danske venturemarked har de senere år været inde i en positiv udvikling. I Danmark er både ventureinvesteringer i danske virksomheder og danske venturefondes investeringer øget siden midten af 2010'erne, *jf. figur 2.1*.

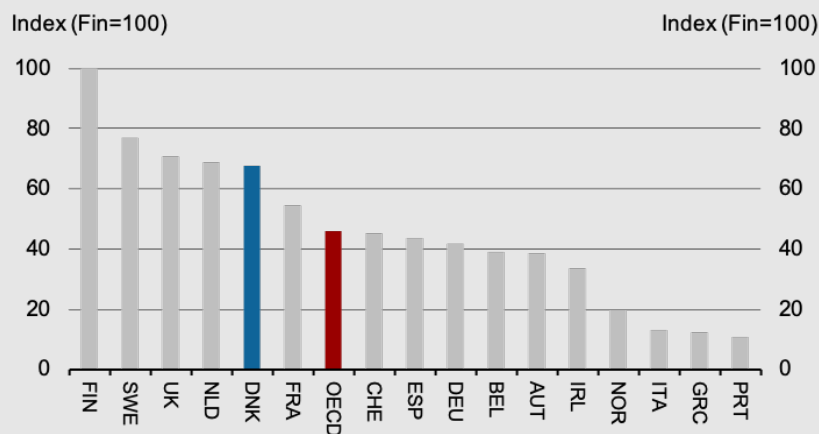
Figur 2.1 Ventureinvesteringer i Danmark, 2009-2022

Anm.: Ventureinvesteringer er beregnet som et 3-årigt gennemsnit pga. store årlige udsving. Værdien for 2022 afspejler dermed gennemsnittet for perioden 2020-2022. Ventureinvesteringer foretaget af danske fonde er udtryk for investeringer i danske såvel som udenlandske virksomheder, mens ventureinvesteringer i danske virksomheder er udtryk for investeringer foretaget af såvel danske som udenlandske fonde. Investeringerne dækker både seed-, opstarts- og ekspansionsinvesteringer.
Kilde: Invest Europe

Det gennemsnitlige danske niveau for ventureinvesteringer målt relativt til BNP lå i 2020-2022 væsentligt over OECD-gennemsnittet. Ventureinvesteringsniveauet i Danmark var betydeligt højere end i Norge, men lavere end i Sverige, som i mange år har ligget i den europæiske top, jf. figur 2.2.⁴

Figur 2.2 Ventureinvesteringer i de pågældende lande ift. BNP, gns. for 2020-2022

Anm.: Ventureinvesteringer i de pågældende lande – både fra indenlandske og udenlandske investorer – i pct. af BNP. Ventureinvesteringer er beregnet som et gennemsnit for årene 2020-2022 pga. store årlige udsving. Det førende land (FIN) er sat til indeks 100. Investeringerne dækker både seed-, opstarts- og ekspansionsinvesteringer.
Kilde: Kilde: Invest Europe, Eurostat og OECD

Opgørelser fra Danmarks Eksport- og Investeringsfond viser på linje med internationale data, at aktiviteten på venturemarkedet i 2022 er dykket oven på et rekordår i 2021⁵, og at investeringerne målt på beløb er omtrent halveret i 2022 sammenlignet med 2021. Det kan muligvis forklares med, at de hurtige og relativt store rentestigninger i 2022 har gjort mindre risikable investeringer som fx statsobligationer, der kræver mindre specialiserede kompetencer, mere attraktive. Det kan give en strukturel stramning af investeringsmiljøet for venture- og accelerationsinvesteringer sammenlignet med de senere års lavrentemiljø.

I Danmark suppleres det private kapitalmarked for venturekapital af investeringer fra den statslige finansieringsfond Danmarks Eksport- og Investeringsfond (EIFO).⁶ EIFO's direkte investeringer er – som ventureinvesteringer i danske virksomheder – generelt steget markant de senere år, men med et dyk fra 2021 til 2022. Investeringsniveauet på venturemarkedet i 2022 ligger dog fortsat højere end i de foregående år.

⁴ Kilde: Invest Europe, OECD og egne beregninger. Invest Europe er baseret på indberetninger fra venture- og kapitalfonde, mens andre datakilder som fx Pitchbook og Dealroom indsamler informationer fra offentligt tilgængelige kilder. Dataindberetninger er forskellige, og nogle kilder viser fx at venturemarkedet Sverige er markant større end Danmark. Invest Europe har ikke nødvendigvis alle venturetransaktioner med, herunder investeringer fra ikke-europæiske fonde, men arbejder bl.a. med reliabiliteten af data. Der er ikke en entydig definition af ventureinvesteringer, hvilket også kan påvirke opgørelserne. Danmarks Eksport- og Investeringsfond indsamler selv data om ventureinvesteringer i danske virksomheder, som er tilgængelig her: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1i_46OnMoSkX-MEj7SypUZSa9YRs_wIRx7hJ8gvC4Yeoo/edit#gid=1369774006

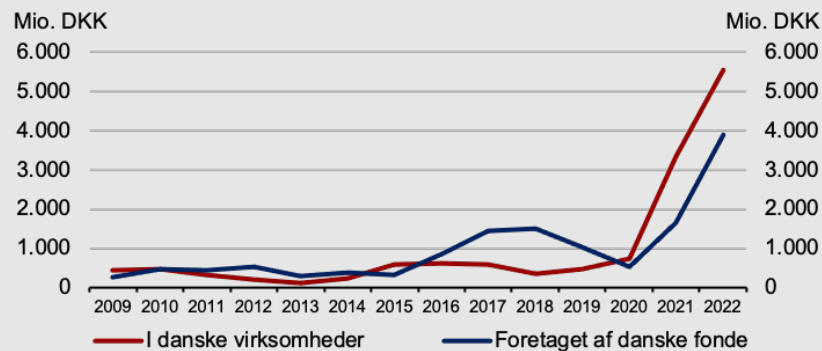
⁵ Kilde: Danmarks Eksport- og Investeringsfond, 2023: Status på det danske venturemarked. <https://www.eifo.dk/media/xrzbjqja/dansk-vc-2022-eifo.pdf>.

⁶ Danmarks Eksport- og Investeringsfond, EIFO, blev etableret i 2022 ved sammenlægning af Vækstfonden, EKF Danmarks Eksportkredit

I de senere vækstfaser, hvor særligt virksomheder med høj vækst søger at ekspandere og accelerere virksomhedens vækst, kan virksomheder have behov for at få tilført store mængder kapital, såkaldt accelerationskapital.

De seneste år er danske virksomheders tiltrækning af accelerationskapital øget markant, ligesom de danske fondes accelerationsinvesteringer i virksomheder er øget, jf. figur 2.3.

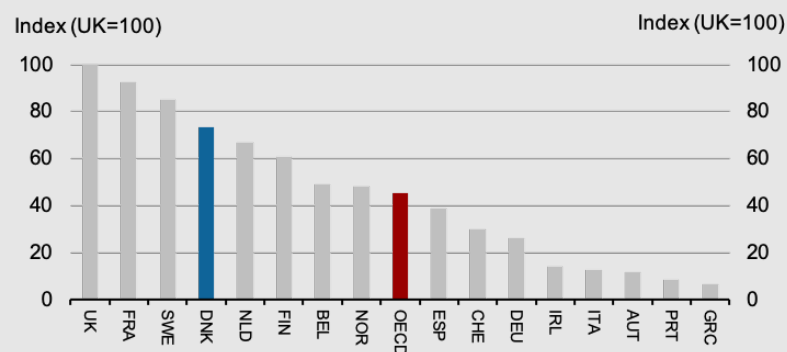
Figur 2.3 Accelerationsinvesteringer i Danmark, 2009-2022

Anm.: Accelerationsinvesteringer er beregnet som et 3-årligt gennemsnit pga. store årlige udsving. Værdien for 2022 afspejler dermed gennemsnittet for perioden 2020-2022. Accelerationsinvesteringer ("Total growth capital") foretaget af danske fonde er udtryk for investeringer i danske såvel som udenlandske virksomheder, mens accelerationsinvesteringer i danske virksomheder er udtryk for investeringer foretaget af såvel danske som udenlandske fonde.
Kilde: Invest Europe

Det danske niveau for accelerationsinvesteringer har tidligere været lavt i international sammenligning, men en betydelig stigning i 2021 har medført, at Danmark for perioden 2020-2022 målt i pct. af BNP ligger over OECD-gennemsnittet. Danmark placerer sig imidlertid fortsat efter Sverige, jf. figur 2.4.

Figur 2.4 Accelerationsinvesteringer ift. BNP, gns. for 2020-2022

Anm.: Accelerationsinvesteringer ("growth capital") i de pågældende lande – både fra indenlandske og udenlandske investorer – i pct. af BNP. Accelerationsinvesteringer er beregnet som et gennemsnit for årene 2020-2022 pga. store årlige udsving. Det førende land (UK) er sat til indeks 100.
Kilde: Kilde: Invest Europe, Eurostat og OECD

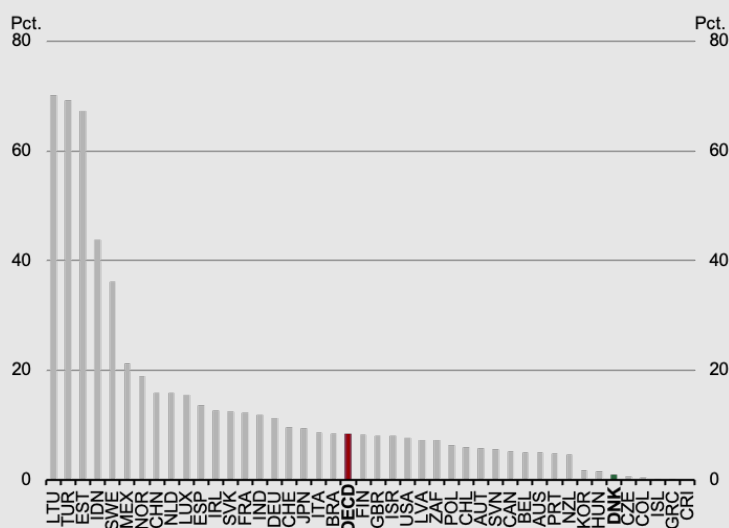
Grønne ventureinvesteringer

Ventureinvesteringer i virksomheder med grønne forretningsmodeller og produkter har fra 2021 til 2022 oplevet fremgang. I 2022 blev der i Danmark foretaget 20 ventureinvesteringer i grønne virksomheder for et samlet beløb på ca. 1,5 mia. kr. Til sammenligning modtog 20 grønne virksomheder venturefinansiering i 2021, men for samlet set ca. 800 mio. kr.⁷ Den statslige investeringsfond EIFO's direkte investeringer i grønne forretningsmodeller er ligeledes steget markant de senere år.

I international sammenligning placerer Danmark sig imidlertid mindre godt.

De tilgængelige data om grønne ventureinvesteringer er indsamlet af OECD og dækker perioden 2016-2020. De viser, at investeringer i grønne iværksættere udgjorde godt 1 pct. af de samlede ventureinvesteringer i Danmark i 2016-2020, hvilket placerer Danmark under OECD-gennemsnittet, *jf. figur 2.5*. Opgørelsen medtager ikke de seneste års udvikling, ligesom tallene skal ses i lyset af det relativt høje niveau af ventureinvesteringer i Danmark. Grønt Iværksætterpanel har i deres nylige anbefalinger peget på behovet for adgang til finansiering hos grønne iværksættere.⁸

Figur 2.5 Andel af grønne ventureinvesteringer, 2016-2020

Anm.: OECD opgør grønne ventureinvesteringer som investeringer i virksomheder, der har produkter og services, der er relevante for den grønne omstilling. Opgørelsen er baseret på eksisterende klassifikation af virksomhederne kombineret med søgning på relevante termer i virksomhedsbeskrivelser.

Kilde: OECD Startup Database baseret på data fra Dealroom og Crunchbase

2.2 BØRSNOTERINGER

Virksomheder kan bruge børsmarkedet som et alternativ eller et supplement til venture- og kapitalfonden for at rejse egenkapital. En børsnotering af en virksomhed stiller en række krav til virksomheden. Kravene afhænger af, om virksomheden noteres på en multilateral handelsfacilitet - en såkaldt "mini-børs" – eller en hovedbørs. Men uanset den valgte børs skal en iværksætter, der noteres, opfylde nogle krav til drift, organisering, ledelse, rentabilitet mv.

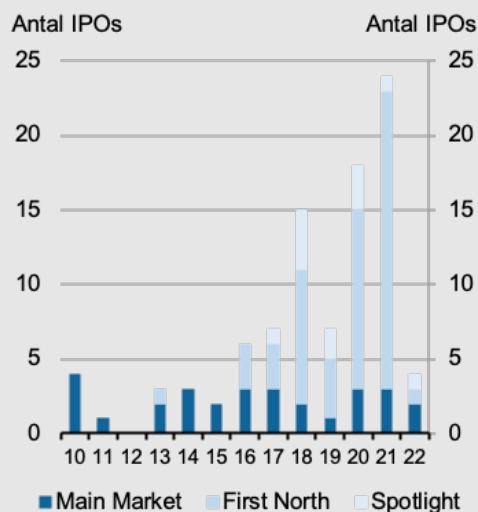
⁷ Kilde: Danmarks Eksport- og Investeringsfond, 2023: Status på det danske venturemarked. <https://www.eifo.dk/media/xrzbjqja/dansk-vc-2022-eifo.pdf>.

⁸ Grønt Iværksætterpanel, 2023.

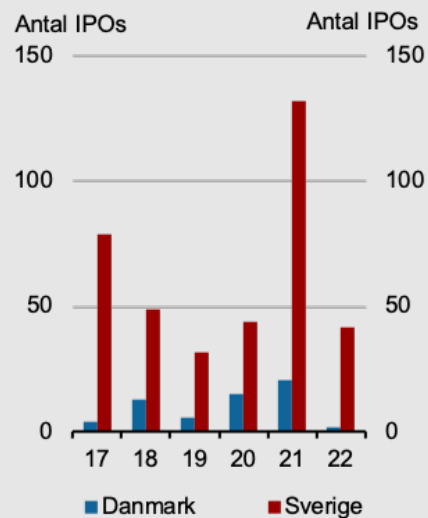
Antallet af børsnoteringer har i Danmark været inde i en opadgående udvikling. Mens der i 2010-2015 var 0-4 nyanoteringer om året på børserne i Danmark, har der i 2016-2021 været 6-24 nyanoteringer om året med særligt mange noteringer i 2018, 2020 og 2021. I 2022 var der imidlertid kun fire børsnoteringer i Danmark, *jf. figur 2.6*.

Antallet af noteringer er dog fortsat relativt lavt, hvis man sammenligner med Sverige, der er blandt de bedste lande i Europa. På Sveriges tre mini-børser er der i 2017-2022 noteret markant flere virksomheder end på de to danske mini-børser. I 2022 blev der eksempelvis noteret 42 virksomheder på de svenske mini-børser og kun to på de danske, *jf. figur 2.7*.

Figur 2.6 Antal noteringer i Danmark, 2010-2022

Figur 2.7 Antal noteringer på minibørser i Danmark og Sverige, 2017-2022

Anm.: Figur 4.4. Initial public offerings (IPO's) foretaget på de danske børser Nasdaq Copenhagen main market (fondsbørsen), Nasdaq Copenhagen First North og Spotlight Denmark. Opgørelsen medtager både nationale og internationale noteringer. Figur 4.5. Initial public offerings (IPO's) foretaget på Nasdaq Copenhagen First North og Spotlight Sweden og Nordic Growth Market. Opgørelsen medtager både nationale og internationale noteringer. Kilde: Nasdaq, Spotlight og Nordic Growth Market

Der er mange faktorer, der kan have betydning for antallet af børsnoteringer – herunder fx generel aktiekultur, regulering af børser og prospekter samt regler for beskatning af eventuelle værdistigninger efter notering.

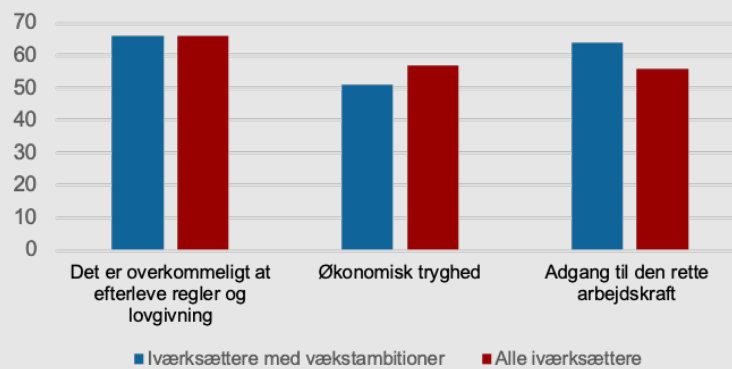
3. ADGANG TIL TALENT

Iværksættere har, som resten af dansk erhvervsliv, behov for den rette arbejdskraft for at kunne udvikle og drive deres virksomhed. Særligt vækstiværksættere kan have behov for at udvide medarbejderstaben, så der er kræfter til at udbygge forretningen og fortsætte vækstrejsen.

3.1 ADGANG TIL DEN RETTE ARBEJDSKRAFT

I en spørgeskemaundersøgelse, som Erhvervsstyrelsen har foretaget i 2021, pegede over halvdelen af de adspurgte iværksættere på, at adgang til den rette arbejdskraft var blandt de mest væsentlige rammevilkår, *jf. figur 3.1*.

Figur 3.1 De tre vigtigste rammevilkår for iværksættere

Kilde: Erhvervsstyrelsens spørgeskemaundersøgelse, 2021
<https://erhvervsstyrelsen.dk/spoergeskemaundersoegelse-blandt-ivaerksaettere-2021>
Anm.: Figuren viser andelen af iværksættere, der har svaret 4 eller 5 til spørgsmålet "hvor vigtige er følgende forhold for din virksomheds udvikling på en skala fra 1-5?".

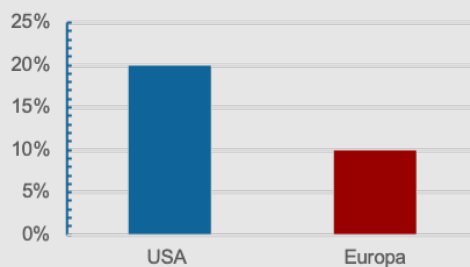
Blandt de iværksættere, der angiver at have vækstambitioner, er det omkring to tredjedele, der anser adgang til den rette arbejdskraft som et vigtigt rammevilkår. Undersøgelsen indikerer således, at adgang til den rette arbejdskraft bliver et mere vigtigt rammevilkår, når ambitionerne om vækst stiger.

Der kan være mange årsager til, at iværksættere kan blive udfordret på adgangen til den rette arbejdskraft herunder arbejdsforhold, fleksibilitet og øvrige vilkår. Generelt understøtter indretningen af det danske samfund med effektive pasningstilbud til børnefamilier et højt arbejdsudbud og dermed god adgang til arbejdskraft for alle virksomheder, herunder også iværksætterne.

Iværksættere kan være udfordret af at konkurrere med attraktive lønpakker og højere jobsikkerhed i modne, større virksomheder, når de skal rekruttere nye medarbejdere. Aflønningsformer som medejerskab i virksomheden kan være et alternativ til en traditionel lønpakke, der kan opveje andre, mindre gode vilkår.

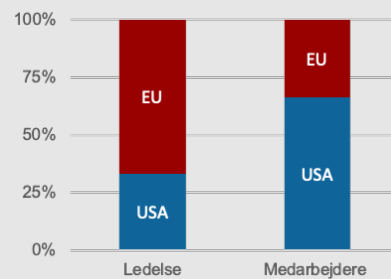
Index Ventures undersøgte i 2017, hvor udbredt brugen af medejerskab for de ansatte er i startups i USA og Europa.⁹ Undersøgelsen viste, at der i USA er en større andel af virksomheder, der giver medejerskab til medarbejderne, så de ejer en del af den virksomhed, de arbejder i, end i tilsvarende virksomheder i Europa *jf. figur 3.2 og figur 3.3.*

Figur 3.2 Medejerskab i startups i Europa og USA

Kilde: Indexventures

Figur 3.3 Fordelingen af aktieoptioner mellem ledelse og medarbejdere

Kilde: Indexventures

Anm. Grøn farvekode angiver USA, mens sort angiver Europa.

En spørgeskemaundersøgelse blandt iværksættere foretaget af Dansk Erhverv i april 2022 viste, at knap halvdelen af alle iværksættere i undersøgelsen var positive over for medarbejderaktier som aflønningsform.

⁹ <https://www.indexventures.com/rewardingtalent/employee-ownership>

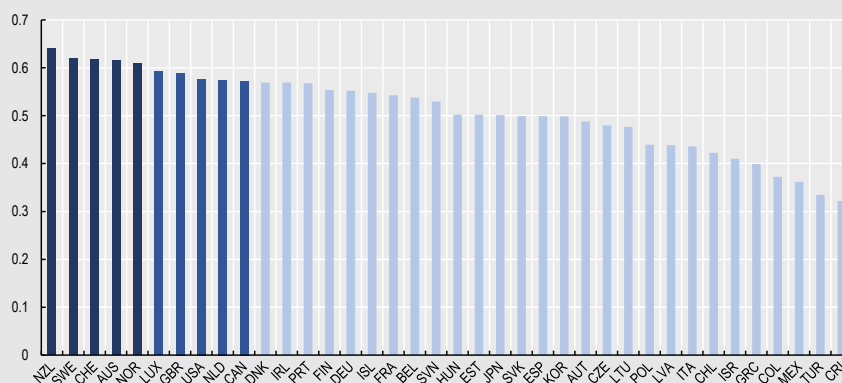
3.2 UDENLANDSK ARBEJDSKRAFT

Iværksættere fødes i højere grad som globale virksomheder. Derfor kan adgangen til udenlandsk arbejdskraft også være en kilde til at finde det rette talent - især på områder, hvor der er mangel på de rette kompetencer på det danske arbejdsmarked. Tilsvarende kan udenlandske talenter bidrage til et dynamisk iværksætttermiljø i Danmark, hvis de udvikler en ny forretningside hér frem for i andre lande.

OECD opgør hvert år, hvilke lande der er mest attraktive for potentielle migranter, herunder særligt for højt uddannede¹⁰ potentielle migranter. OECD-undersøgelsen inddrager flere faktorer, herunder lønniveau, muligheden for statsborgerskab og mere generelt livskvalitet. Danmark ligger i 2023 i den bedste tredjedel og er fjerdehøjest placeret blandt de europæiske lande. Danmark er dog dårligere placeret end Luxembourg, Sverige og Norge, *jf. figur 3.4.*

Figur 3.4 Hvor attraktive er OECD-lande for potentielle migranter med højere uddannelse?

Figure 1. Attractiveness of OECD countries for potential migrants: highly skilled workers

Kilde: OECD, Talent Attractiveness for highly skilled workers, 2023

¹⁰ Oversættelse af OECD's begreb "Highly Educated Workers" eller "Highly Skilled Workers"

4. KØNSDIVERSITET I DET DANSKE IVÆRKSÆTTERMILJØ

4.1 FÆRRE KVINDER END MÆND STIFTER VIRKSOMHED

Kvinder er underrepræsenterede i det danske iværksætermiljø. Det kan fx aflæses i at, at andelen af kvindelige stiftere af nye virksomheder har ligget på mellem ca. 24 pct. og 26,5 pct. i perioden fra 2014 til 2020 uden nogen synlig trend, *jf. figur 4.1*. Dermed er der over den 6-årige periode ikke nogen væsentlig stigning i andelen af kvinder blandt stifterne af nye virksomheder.

En del af forklaringen på den forholdsvis lave andel kvindelige iværksættere kan være, at kvinder generelt er underrepræsenterede på det private arbejdsmarked, hvor de i 2020 udgjorde omkring en tredjedel af de fuldtidsbeskæftigede.¹¹

En anden årsag til manglen på kvindelige iværksættere kan være den økonomiske usikkerhed forbundet med beskæftigelsen som iværksætter. For nystartede iværksættere kan det tage tid at oparbejde en stabil indkomst, hvilket i praksis gør det vanskeligt at få adgang til det sikkerhedsnet, som fx dagpengesystemet udgør. Reformkommissionen vurderede i 2022, at manglen på et økonomisk sikkerhedsnet kan være udslagsgivende for, om en lønmodtager - uanset køn - ønsker at springe ud som iværksætter.¹²

I en spørgeskemaundersøgelse foretaget af Erhvervsstyrelsen i 2021, pegede 71 pct. af de adspurgte kvindelige iværksættere på, at økonomisk tryghed, herunder muligheden for at modtage dagpenge, var blandt de væsentligste rammevilkår. Blandt de mandlige iværksættere var andelen 46 pct. Dermed kan det samspil, der er mellem samfundets sociale sikkerhedsnet og valget om at blive iværksætter påvirke mænds og kvinders valg forskelligt.

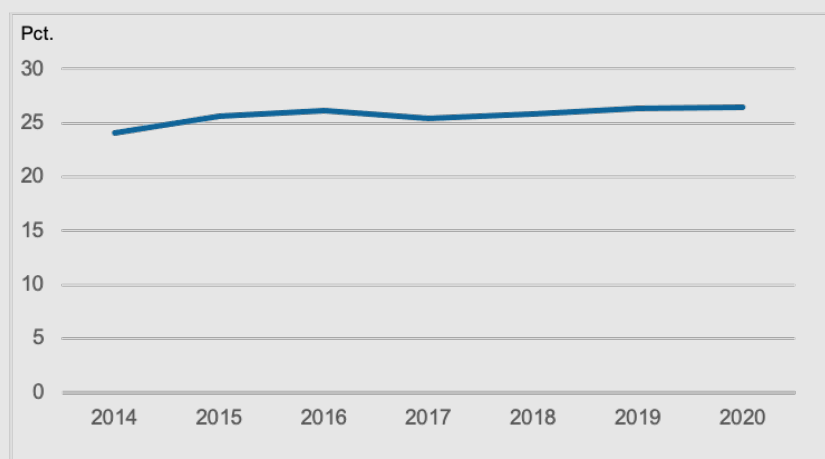
Endelig viser en undersøgelse fra Dansk Erhverv, at hver 4. kvindelige iværksætter oplever at blive negativt forskelsbehandlet, fordi de er kvinder.¹³

¹¹ Få kvinder i topledelse - DI (danskindustri.dk).

¹² Reformkommissionen, "Nye reformveje", april 2022

¹³ <https://www.danskerhverv.dk/contentassets/9effe74c9e8e4e0a4c036a6a6747171/dansk-erhverv---kvindelige-ivarksatttere-2023-ny.pdf>

Figur 4.1 Udviklingen i andelen af kvindelige stiftere af nye virksomheder

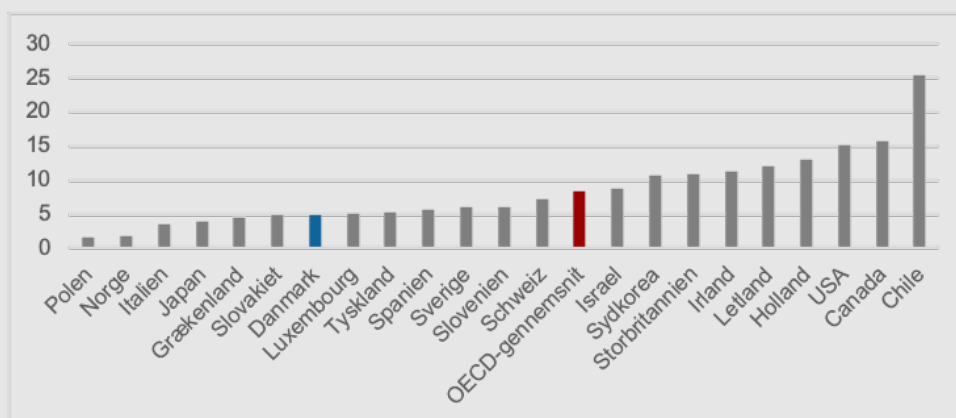
Anm.: Erhvervsministeriets opgørelse på baggrund af en datakørsel fra Danmark Statistik. Figuren viser udviklingen i de registrerede stiftere af nye virksomheder.
Kilde: Danmarks Statistik

Flere virksomheder har ikke kun én stifter, men bliver stiftet af flere personer. I 2022 undersøgte Vækstfonden sammensætningen af stifte teams på baggrund af data fra Danmarks Statistik fra 2021.

Blandt virksomheder med mere end én stifter er ca. 75 pct. rene mandeteams. Herudover er der ca. 11 pct. teams med både mandlige og kvindelige stiftere, mens 14 pct. er rene kvindeteams.

I international sammenhæng ligger Danmarks andel af iværksættere blandt 18-64-årige kvinder lavt sammenlignet med OECD-gennemsnittet og lavere end i Holland og Sverige, men højere end i Norge, *jf. figur 4.2.*

Figur 4.2 Andel iværksættere blandt kvinder i alderen 18-64 i OECD-lande i pct., 2021/2022

Kilde: OECD.

4.2 KVINDER REJSER MINDRE RISIKOVILLIG KAPITAL

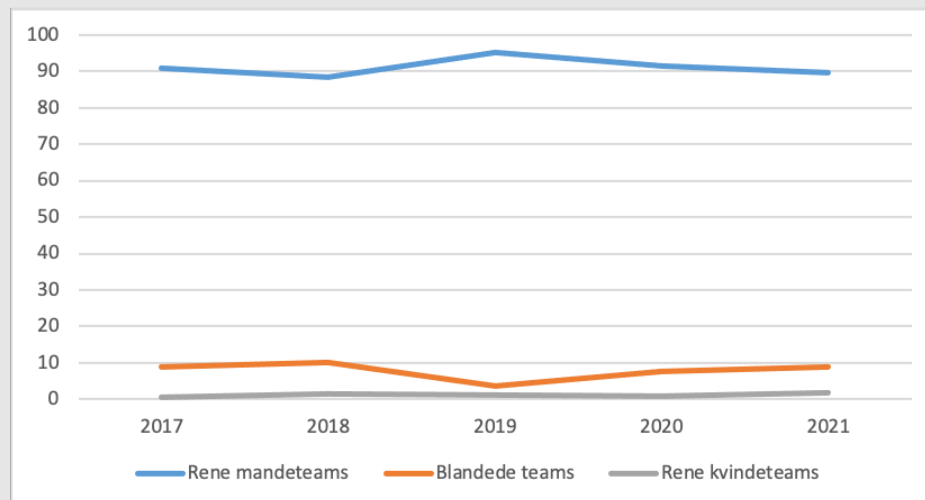
Et andet pejlemærke for diversitet i det danske iværksætermiljø er fordelingen af den kapital, der skal muliggøre iværksætternes vækst. Unconventional Ventures har indsamlet data på nordiske iværksættervirksomheders evne til at rejse venture kapital over de seneste 5 år og herefter opdelt virksomhederne på baggrund af stifternes køn i 3 grupper – kvindeteams, mandeteams og blandede teams.

Opgørelsen viser, at 1,7 pct. af den rejste kapital i Danmark i 2021 gik til virksomheder stiftet af rene kvindeteams, mens 89,5 pct. gik til virksomheder stiftet af rene mandeteams. Den resterende del - ca. 8,8 pct. - gik til virksomheder stiftet af blandede teams, *jf. figur 4.3*.

Investeringer i startups med kun kvindelige stiftere opnår inden for en årrække 25 pct. større omsætning sammenlignet med virksomheder med kun mandlige stiftere, hvilket indikerer, at kvindelige stiftere formår at skabe virksomheder med stor aktivitet, omend det bemærkes, at størrelsen af omsætningen ikke indikerer, hvorvidt investeringerne har medført større afkast.¹⁴

Fordelingen af den rejste kapital på team-typer har været omtrent uændret set over den betragtede periode. Dermed er der ikke nogen væsentlig stigning i den andel kapital, der rejses af teams med kvindelige iværksættere.

Figur 4.3 Rejst kapital fordelt på køn

Kilde: Unconventional ventures.

¹⁴ Dansk Erhverv – Kvindelige iværksættere 2023, analyse om barrierer og tendenser.

Vækstfonden (i dag en del af Danmarks Eksport og Investeringsfond (EIFO)) er statens aktør i markedet for risikovillig kapital og finansierer bl.a. iværksættervirksomheder med vækstperspektiver. Vækstfonden investerede i 2021 mere i kvindelige iværksættere end markedet generelt, men fortsat med en overvægt på finansiering til mandlige iværksættere.

Som en del af deltagelsen i "Diversity Commitment"¹⁵ har Vækstfonden således opgjort fordelingen af sine investeringer i 2021. Ca. 4,4 pct. af den investerede kapital gik til virksomheder stiftet af rene kvindeteams, mens ca. 80 pct. gik til virksomheder stiftet af rene mandeteams. Den restende del, ca. 15 pct., gik til virksomheder stiftet af blandede teams.

I Vækstfonden er der de senere år arbejdet med at øge diversiteten i porteføljen. Men andelen af investeret kapital i kvindeteams ligger fortsat lavt i forhold til andelen af kvindelige iværksættere.

En del af forklaringen på fordelingen af den investerede kapital mellem kvinde- og mandeteams kan ligge i, at investorer har en tendens til at investere i iværksættere, der ligner dem selv, en såkaldt unconscious bias. Dermed kan kønsfordelingen blandt investorer have betydning for fordelingen af den investerede kapital på mandlige og kvindelige iværksættere.

Ser man på kønsfordelingen blandt business angels, der ofte leverer den første risikovillige kapital til iværksættere, er kvinderne underrepræsenteret. En undersøgelse fra Vækstfonden fra 2022¹⁶ viste således, at ca. 10 pct. af business angels i det danske iværksættermiljø er kvinder. Kvinder er således også hér underrepræsenterede i det danske iværksættermiljø. Denne underrepræsentation kan også have andre forklaringer herunder forskelle i risikovillighed blandt mænd og kvinder.

¹⁵ <https://flipflashpages.uniflip.com/3/616854/1123896/pub/html5.html#page/70>

¹⁶ <https://vf.dk/media/2909/05012022-registerbaseret-analyse-af-business-angels-i-danmark-opdateret.pdf>

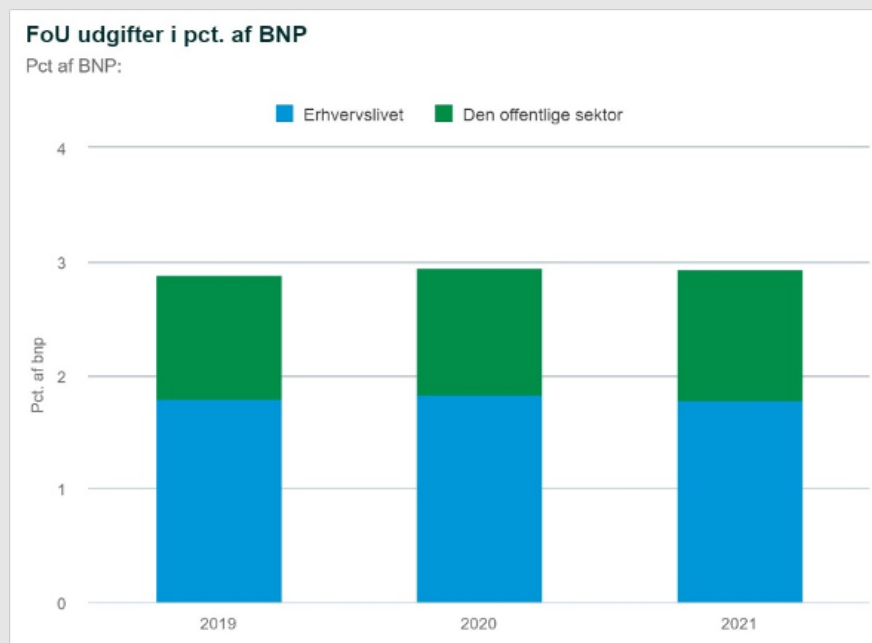
5. VIDENBASERET IVÆRKSÆTTERI

Danmark investerer markant i forskning i både offentlig og privat regi. I forhold til andelen af innovative virksomheder placerer Danmark sig omkring EU-gennemsnittet.

5.1 INVESTERINGER I FORSKNING OG INNOVATION

Danmark anvender årligt samlet set, hvad der svarer til 3 pct. af BNP på forskning og udvikling, hvoraf 1 pct. udgøres af offentlige investeringer, *jf. figur 5.1*.¹⁷ Det har Danmark gjort i en årrække.

Figur 5.1 Udgifter til forskning og udvikling (FoU) i pct. af BNP

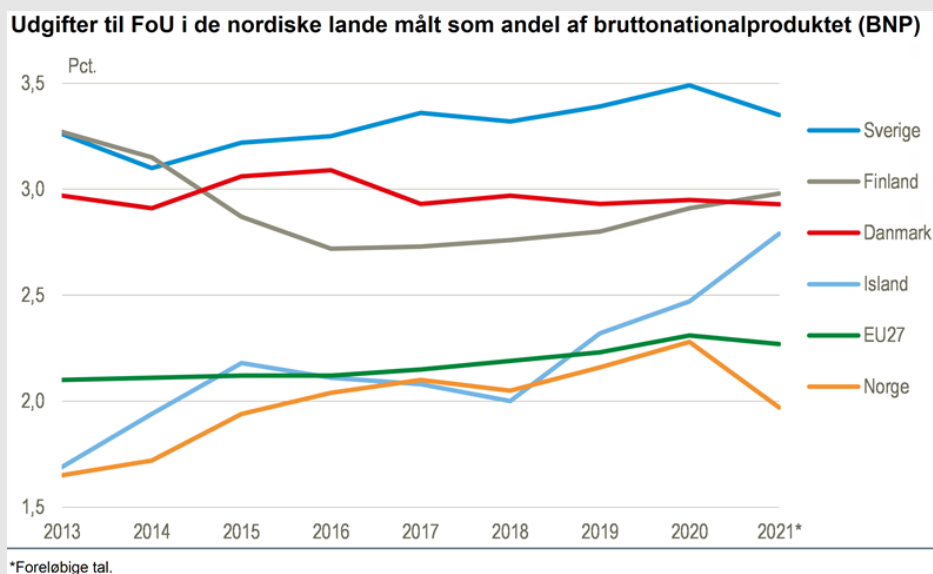
Kilde: Danmarks Statistik

Internationalt ligger Danmark også væsentligt over gennemsnittet hvad angår investeringer i forskning og udvikling, *jf. figur 5.2*. De høje offentlige investeringer i forskning og udvikling såvel som kvaliteten af dansk forskning har været med til at gøre, at Danmark internationalt kategoriseres som en Innovation Leader.¹⁸

¹⁷ Danmark har bl.a. tilsluttet sig EU's Barcelona-målsætning fra 2002, hvor EU-medlemslandene samlet set skal investere mindst 3 pct. af BNP i forskning og udvikling. Siden 2009 har niveauet i Danmark for forskning og udvikling ligget stabilt mellem 2,9 pct. og 3,1 pct. af BNP.

¹⁸ European Innovation Scoreboard 2022: https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2022/ec_rtd_eis-country-profile-dk.pdf

Figur 5.2 Udgifter til forskning og udvikling i pct. af BNP for udvalgte lande

Kilde: Eurostat og www.statistikbanken.dk/cfabnp

Danmark scorer imidlertid lavere på flere innovationsindikatorer for erhvervslivet også ift. lande, som vi sammenligner os med, heriblandt Finland, Belgien og Holland. Over en årrække har vi i Danmark ikke forbedret vores performance på innovationsindikatorerne nævneværdigt, og er, i forhold til investeringerne i forskning og udvikling, blevet overhalet af lande som Sverige og Finland.¹⁹

I internationale sammenligninger observeres lignende tendenser inden for innovation og entreprenørskab.²⁰

Der kan således være grundlag for, at vi kunne få mere ud af vores investeringer og det høje kvalitetsniveau i dansk forskning.²¹ Der har været fokus på f.eks. at styrke samspillet mellem videninstitutioner og erhvervsliv bl.a. gennem missionsdrevne partnerskaber på det grønne område for at accelerere hastigheden, hvormed forskningsresultater omsættes til konkrete grønne løsninger.²²

Grønt Iværksætterpanel har i deres anbefalinger peget på potentialet i et tættere samarbejde mellem iværksættere og videninstitutioner, og i at iværksættere i endnu større omfang skal udspringe fra de danske videninstitutioner.²³

¹⁹ European Innovation Scoreboard 2022: https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2022/ec_rtd_eis-country-profile-dk.pdf

²⁰ WEF: Global Entrepreneurship Monitor, 2022: Which are the best countries in the world for entrepreneurs in 2022? | World Economic Forum (weforum.org)

²¹ Ekspert panel for Videnbaseret Innovation i Verdensklasse: <https://ufm.dk/forskning-og-innovation/rad-og-udvalg/tidligere-rad-og-udvalg/videnbaseret-innovation-i-verdensklasse>

²² Fremtidens grønne løsninger - Strategi for investeringer i grøn forskning, teknologi og innovation, 2020: <https://ufm.dk/publikationer/2020/filer/1-fremtidens-gronne-losninger-strategi-for-investeringer-i-gron.pdf>

²³ Grønt Iværksætterpanel, 2023.

Der er en tendens til, at private investeringer i forskning og udvikling samler sig på færre og større virksomheder i Danmark, samtidig med at investeringerne blandt de danske SMV'er er faldende.²⁴ Det betyder, at jo større en virksomhed er, desto mere sandsynligt er det, at den investerer i forskning og udvikling.²⁵

Der er i Danmark ca. 300.000 registrerede virksomheder, hvoraf 290.000 af dem hører til gruppen af SMV'er (tal fra 2021).²⁶ SMV'erne udgør dermed en meget betydelig andel af dansk erhvervsliv. I 2021 udgjorde SMV'ernes investeringsudgifter til egen forskning og udvikling 18,5 pct. af erhvervslivets samlede udgifter, mens de store virksomheder (+250 årsværk) udgjorde 81,5 pct. af erhvervslivets investeringer i forskning og udvikling. Siden 2008 har der været et generelt fald i særligt små og mellemstore virksomheder, der udfører forskning i Danmark.²⁷

5.2 INNOVATIVE VIRKSOMHEDER I DANMARK

Ekspertpanelet for videnbaseret innovation i verdensklasse (ViV-panelet) foretog i 2019 en evaluering af det danske innovationssystem. ViV-panelet konkluderede, at Danmarks innovationssystem klarer sig godt – især er life science, vindenergi og robotteknologi områder, hvor Danmark er i verdensklasse. Panelet konkluderede imidlertid også, at Danmark ikke i tilstrækkelig grad omsætter forskning til kommerciel anvendelse, herunder til etablering af nye virksomheder.²⁸

Sammenlignes der med Norge og Sverige *jf. figur 5.3*, har Danmark den laveste andel af innovative virksomheder.²⁹ Samlet set havde 48 pct. af de danske virksomheder introduceret nye produkter eller forretningsprocesser i perioden 2018-2020.³⁰ Dermed ligger Danmark lige over EU-gennemsnittet målt på andelen af innovative SMV'er på trods af det forholdsmæssigt høje investeringsniveau i forskning og udvikling.³¹

²⁴ DI's analyse: Danmark på Vidensporet V

²⁵ Danmarks Statistik, 2022. Forskning, udvikling og innovation 2022

²⁶ SMV'er defineres her som virksomheder med 250 medarbejder eller derunder, og som har en årlig omsætning, som ikke overskrider 50 mio. EUR /og eller årlig samlet balance, som ikke overskrider 43 mio. EUR jf. EU kommissionens vejledning

²⁷ Danmarks Statistik (statistikbanken)

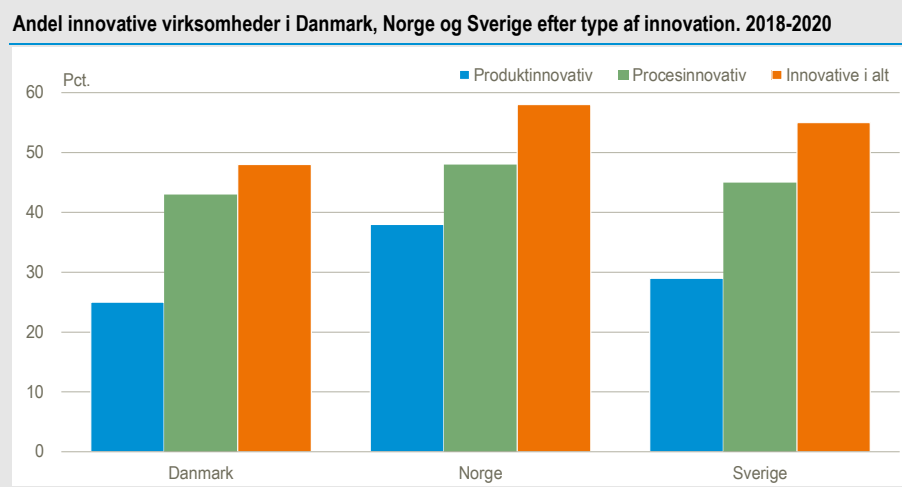
²⁸ Ekspertpanel for Videnbaseret Innovation i Verdensklasse: <https://ufm.dk/forskning-og-innovation/rad-og-udvalg/tidligere-rad-og-udvalg/videnbaseret-innovation-i-verdensklasse>

²⁹ Definitionen af "innovative virksomheder" er baseret på, hvorvidt virksomhederne investerer i forsknings- og udviklingsaktiviteter

³⁰ Danmarks Statistik "Forskning, Udvikling og Innovation 2022"

³¹ Eurostat Database udtræk 16. juni 2021 og Center for offentlig innovation.

Figur 5.3 Andel innovative virksomheder i Danmark, Norge og Sverige efter type af innovation 2018-2020

Anm.: Der er tages udgangspunkt i at virksomhederne skal være proces- eller produktinnovative.

Kilde: Danmarks Statistik (tabelsamling på emnesiden for Innovation og patenter), SSB Norge og SCB Sverige

Videnbaserede iværksættere og start-ups på universiteter og videregående uddannelsesinstitutioner kan bidrage til, at der skabes flere innovative virksomheder i Danmark, både hvad angår produkt- og procesinnovation. Det samme gælder styrket adgang for især mindre virksomheder til samarbejde med bl.a. universiteter.

5.3 RAMMER FOR SAMARBEJDE MELLEM VIDENINSTITUTIONER OG ERHVERVSLIV

Samlet set er iværksætteraktiviteten på de danske universiteter og andre uddannelsesinstitutioner stigende.³² Alle danske universiteter har i dag inkubationsmiljøer og iværksætterhubs³³, ligesom innovation er en integreret del af forskningsindsatsen. Miljøerne giver bl.a. forskere og studerende mulighed for at møde aktører fra erhvervslivet og investorer. Det giver bedre mulighed for samarbejde – også inden der tages patent på en forskningsidé eller opfindelse. Miljøerne har bidraget til en stigning i antallet af startups fra universiteterne.

Ifølge en Iris Group-analyse blev der i perioden 2008-19 startet 7.197 nye virksomheder af forskere, studerende og nyuddannede kandidater fra hhv. AU, KU, SDU, CBS og DTU, hvilket svarer til ca. 600 nye virksomheder årligt. Over halvdelen af virksomhederne er startet af studerende, mens omkring en tredjedel er startet af dimittender. 13 pct. er startet af forskere eller baseret på patenter udtaget i forskningen (spinouts).³⁴

³² Uddannelses- og Forskningsstyrelsen og Det Nationale Netværk for Teknologioverførsel. Commercialiseringsstatistik. Rigsrevisionen, december 2022. Statens kommerialisering af opfindelser og investeringer i virksomheder.

³³ <https://blog.heyfunding.dk/blog/det-danske-startup-okosystem>

³⁴ <https://irisgroup.dk/na%cc%8ar-forskning-og-uddannelse-bliver-til-nye-virksomheder/>

Ekspertpanel for videnbaseret innovation i verdensklasse (ViV) har i sin afrapportering fra 2023 efterlyst et klarere mandat til universiteterne til at engagere sig i innovation og erhvervssamarbejde. Panelet peger også på, at der er behov for et endnu større fokus og bedre incitamenter for at tilskynde iværksætteri mhp. at indfri potentialet for i endnu højere grad at omsætte forskning på universiteter og andre uddannelsesinstitutioner til innovation i erhvervslivet.³⁵

Grønt Iværksætterpanel bemærkede i sin afrapportering at ved teknologioverførsel fra universiteter til virksomheder oplever nogle iværksættere at blive mødt med længerevarende forløb, bl.a. fordi vejen til Proof of Concept er længere og dyrere for grønne iværksættere.³⁶ Reformkommissionen har blandt andre anbefalet, at universiteternes praksis for overførsel af rettigheder til virksomheder gøres mere transparent og ensartet.³⁷

Denne udfordring er ikke enestående for Danmark. Internationalt udvikles der nye koncepter for at understøtte teknologioverførsel og iværksætteri, hvor f.eks. private mentorer eller iværksættere bliver involveret tidligt i forløbet med at udvikle tidlige universitetsopfindelser. Aktuelt samarbejder de danske universiteter i flere fondsstøttede initiativer om at afprøve sådanne koncepter udviklet på amerikanske foregangsinstitutioner.³⁸

Der findes også barrierer på andre områder. De omfatter f.eks. universiteternes muligheder for at hjælpe studerende og forskere med iværksætterambitioner længere frem i overgangsfasen fra idé til virksomhedsetablering.³⁹ Det kan f.eks. omhandle udlån/ -leje af lokaler til nyuddannede og iværksættere, som ønsker at starte eller opskalere egen virksomhed eller iværksætteres adgang til test-, udvikling- og demonstrationsfaciliteter.

³⁵ <https://ufm.dk/forskning-og-innovation/rad-og-udvalg/tidligere-rad-og-udvalg/videnbaseret-innovation-i-verdensklasse/Sammenfatningafanbefalinger.pdf>

³⁶ Grønt Iværksætterpanel, 2023

³⁷ Reformkommissionen – Nye Reformveje 1

³⁸ <https://open-entrepreneurship.com/> inspireret af UC Berkeley, <https://sparkdenmark.ku.dk/> inspireret fra Stanford, <https://spinouts.dk/> har internationalt advisory board.

³⁹ Styrket teknologioverførsel fra universiteterne – eftersyn af regler og praksis, UFM 2019

6. IVÆRKSÆTTERI INDEN FOR DANSKE STYRKEPOSITIONER

Danmark har stærke forskningsmiljøer, men placerer sig mindre stærkt på innovation. Sammenlignes der med Norge og Sverige, har Danmark den laveste andel af innovative virksomheder.⁴⁰

Fysiske iværksætttermiljøer danner grobund for øget innovation, vækst og beskæftigelse inden for deres fokusområder. Således har virksomheder, der modtager støtte i inkubatorer bl.a. i form af rådgivning, deltagelse i forløb mv., ifølge OECD større overlevelsesrate, skaber flere jobs og genererer større omsætning.⁴¹ De positive resultater skal ses i forhold til omkostningerne og muligheder for alternativ anvendelse.

Ekspertpanelet for videnbaseret innovation i verdensklasse anbefalede i 2019, at Danmark bl.a. bør opbygge tættere samarbejder med private fonde og understøtte økosystemudvikling⁴².

De danske styrkepositioner er bl.a. opstået, fordi virksomhederne over mange årtier har været gode til at specialisere sig og etableret særlige styrker på områder med komparative fordele, og hvor der har været internationalt potentiale for afsætning af produkter. Iværksættere kan spille en særlig rolle i opdyrkningen af nye styrkepositioner, fordi de gennem udvikling af nye forretningsmodeller og ny teknologi kan medvirke til at skabe forretningsområder, der kan udfordre traditionelle brancher.

Det kan dog være en udfordring at gå fra forskning eller tidlig idéudvikling til en reel virksomhed. Særligt hvis man ikke er direkte tilknyttet et forsknings- eller udviklingsprogram i en eksisterende virksomhed. I sådanne tilfælde kan fx målrettede forløb i iværksætttermiljøer medvirke til at modne virksomhederne, så de bliver stærke nok til senere at tiltrække kommercielle investeringer. Det kræver stærk involvering, herunder mulig finansiering, fra aktører, som har et langsigtet perspektiv, fx erhvervsdrivende fonde.

Et tæt og velfungerende samarbejde mellem virksomheder, viden- og uddannelsesmiljøer og offentlige aktører er en vigtig del af drivkraften bag fornyelse og fremgang i erhvervslivet. Et eksempel på offentligt/private samarbejder er de lokale erhvervsfyrårne, som har samlet nogle af de førende virksomheder i lokale konsortier sammen med uddannelsesinstitutioner, klyngeorganisationer, erhvervshuse og kommuner mv., og indeholder dermed en række af de forudsætninger, der skal til for at skabe spirende iværksætttermiljøer, som kan understøtte danske styrkepositioner bl.a. inden for Power-to-X og robotteknologi.

⁴⁰ Definitionen af "innovative virksomheder" er baseret på, hvorvidt virksomhederne investerer i forsknings- og udviklingsaktiviteter

⁴¹ Policy brief on incubators and accelerators that support inclusive entrepreneurship | READ online (oecd-ilibrary.org)

⁴² <https://ufm.dk/forskning-og-innovation/rad-og-udvalg/tidligere-rad-og-udvalg/videnbaseret-innovation-i-verdensklasse/Sammenfatningafanbefalinger.pdf>

6.1 IVÆRKSÆTTERI INDEN FOR DANSKE STYRKEPOSITIONER

Antallet af iværksættere varierer betydeligt mellem styrkepositioner, ligesom der er stor forskel på, hvor stor en andel nye virksomheder udgør af beskæftigelsen og omsætningen. Der er desuden betydelige variationer i andelen af vækstvirksomheder.⁴³

Variationerne kan bl.a. være udtryk for forskelle i erhvervsstrukturer, hvor fx turisme er præget af mange små virksomheder, der startes og lukkes efter sæson. Det er samtidig udtryk for, at selvom der er vilkår og vækstbarrierer for iværksættere, der går igen på tværs af sektorer, fx adgang til finansiering, talent og internationale markeder, så er der også forskelle i behov,⁴⁴ markeder, kundetyper og udviklingsforløb, hvor det fx kan være mere ressource- og tidskrævende at udvikle og skalere videnstunge og hardwarebaserede virksomheder sammenlignet med IT/software.

Endvidere er der forskelle i betingelser for at drive, skalere og få nye virksomheder til at vokse inden for de enkelte styrkepositioner, hvor fx branchespecifik regulering kan være en vækstbarriere i nogle sektorer.

6.2 MODENHEDEN AF IVÆRKSÆTTERØKOSYSTEMER INDEN FOR DANSKE STYRKEPOSITIONER

I velfungerende og modne iværksætttermiljøer skabes mange nye virksomheder, og en betydelig delmængde heraf lykkes med at skalere og blive til vækstvirksomheder og kan derved være en drivkraft bag fornyelse og fremgang i erhvervslivet.

Startup Genome har peget på, at Danmark har særligt stærke iværksætterøkosystemer inden for life science, avanceret produktion og robotter samt fintech.⁴⁵ Iværksætterøkosystemer inden for andre sektorer i Danmark rangeres modsat længere nede på Startup Genomes ranglister i forhold tilsvarende iværksætterøkosystemer i udlandet, fx inden for hhv. grøn energi- og miljøteknologi (CleanTech)⁴⁶ og landbrugsteknologi og nye fødevarer (Agtech & New Food).⁴⁷

Fremkomsten af nye, spirende styrkepositioner kan være afhængig af, at aktører med særlige ressourcer og viden, fx store virksomheder, private fonde eller lignende, er en drivkraft i udviklingen af forgrenede økosystemer, der kan udvikle sig til nye styrkepositioner.

⁴³ Vækstvirksomheder defineres som virksomheder, der er vokset med 10 pct. årligt i enten antal ansatte eller omsætning over en treårig periode og med mindst 10 ansatte i starten af den treårige periode

⁴⁴ Spørgeskemaundersøgelse blandt iværksættere 2021 – Af Erhvervsstyrelsen baseret på data indsamlet af Dansk Iværksætterforening

⁴⁵ Startup Genome

⁴⁶ Startup Genome

⁴⁷ Startup Genome

7. ERHVERVSFREMME SYSTEMET

Det danske erhvervsfremmesystem betjener årligt titusindvis af virksomheder og et bredt udsnit af dansk erhvervsliv.⁴⁸ Langt de fleste indsatser har et bredt SMV-fokus, mens udvalgte dele af indsatserne er særligt målrettet iværksættere. Der vil således altid være en gruppe blandt iværksætterne, som ikke har behov for at være i kontakt med det offentlige erhvervsfremmesystem, enten fordi de kan selv eller fordi de anvender de private tilbud, som findes i særligt de store byer.

Erhvervsfremmesystemets tilbud til iværksættere omfatter blandt andet tilskud, vejledning, netværk og kapital, der hjælper en bred målgruppe af iværksættere – fra faglærte iværksættere til tech start-ups. Tilbuddene er typisk tilgængelige på dansk og benyttes af iværksættere på tværs af landet. Indsatserne har blandt andet til formål at understøtte, at borgere, der overvejer at starte en virksomhed (før-startere), gør sig de relevante overvejelser inden de starter virksomhed, samt at iværksættere får hjælp og vejledning til at udvikle deres virksomhed og i et vist omfang til at efterleve regler og regulering. Indsatserne gennemføres typisk i samarbejder med fx de tværkommunale erhvervshuse og andre lokale aktører herunder private rådgivere og lokale iværksættmiljøer. Der er ikke en målrettet indsats for udenlandske iværksættere. Det kan være en udfordring for iværksættere i Danmark, fx udenlandske studerende som ikke har dansk som modersmål.

Blandt de centrale tilbud til iværksætterne er især den digitale erhvervsfremmeplatform, virksomhedsguiden.dk, de seks tværkommunale erhvervshuse samt en række iværksætterprogrammer finansieret af Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse.

Erhvervsfremmesystemets tilbud skal være enkle at tilgå og tilpasset efterspørgslen for at sikre erhvervsfremmesystemets fokus på at understøtte virksomhederne og iværksætternes vækst og udvikling. Samtidig er det en væsentlig pointe, at erhvervsfremmesystemet ikke nødvendigvis er relevant for alle virksomheder. Men for dem, der har behov, skal systemet give et relevant tilbud, og der skal være kendskab til de muligheder, der er.

7.1 IVÆRKSÆTTERNES BRUG AF ERHVERVSFREMME SYSTEMET

Erhvervsstyrelsen har i april 2023 gennemført et iværksætterservicetjek af de tilbud, som iværksættere kan møde i det decentrale erhvervsfremmesystem.

Servicetjekket viser, at der overordnet er stor tilfredshed blandt iværksætterne med de ydelser og services, som leveres på tværs af de relevante aktører og platforme i erhvervsfremmesystemet. Det gælder alt fra den digitale vejledning på virksomhedsguiden.dk og individuel vejledning i de tværkommunale erhvervshuse til målrettede iværksætterforløb for vækstiværksætterne finansieret af Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse.

Servicetjekket viser bl.a., at Virksomhedsguidens iværksættertema i 2022 havde mere end 70.000 besøgende, og at iværksætterne generelt opfatter sitet som en troværdig kilde til information om at starte, drive og udvikle sin forretning.

⁴⁸ https://erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/2022-10/Status-for-erhvervshusenes-m%C3%A5lopfylde-i-2021_WA.pdf

Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse har siden sin etablering i 2018 medfinansieret en lang række initiativer, som understøtter etablering, drift og udvikling af nye virksomheder over alt i landet. Heriblandt er der igangsat en signaturindsats i form af et iværksætterprogram, som bl.a. omfatter indsatserne *Iværksætterdanmark* og *Beyond Beta*.

Iværksætterdanmark er et landsdækkende initiativ, der har til formål at styrke en bred gruppe af iværksættere ved at ansøre flere til at etablere sig som iværksættere. Initiativet gennemføres bl.a. i samarbejde med Fonden for Entreprenørskab og Dansk Iværksætter Forening (DIF). Gennem en række kollektive vejlednings- og uddannelsesforløb udvikler iværksætterne kompetencer og værktøjer til at kunne udvikle virksomheden hen over de første etableringsår. *Iværksætterdanmark* har indtil videre haft deltagelse af mere end 4.400 før-startere og iværksættere. Omkring 9 ud af 10 deltagere mener, de har fået et positivt udbytte af forløbet.

Iværksætterindsats for *Beyond Beta*, som er målrettet vækstiværksættere, tilbyder accelerationsforløb samt indsatser, der skal styrke iværksætternes evne til skalering og til at tiltrække investorer. Indsatsen gennemføres i tæt samarbejde med bl.a. de nationale klyngeorganisationer og den private aktør Accelerace. *Beyond Beta* har indtil videre haft deltagelse af 500 potentielle vækstiværksættervirksomheder. Knap 8 ud af 10 virksomheder, som har afsluttet deres forløb i *Beyond Beta*, vurderer, at de har fået et positivt udbytte heraf.

Indsatserne for vækstiværksættere har bl.a. til formål at gøre iværksætterne klar til at kunne søge ekstern finansiering, herunder i regi af den statslige finansieringsfond EIFO.

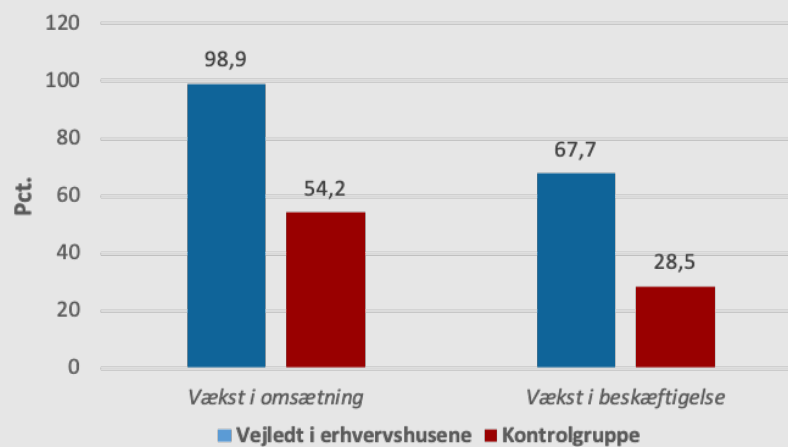
Servicetjekket viser, at over 70 pct. af deltagerne i iværksætterprogrammet har angivet, at indsatsen har 'understøttet udviklingen af deres virksomhed positivt'. Evalueringer har bl.a. peget på behovet for en stærkere involvering af aktører inden for de private iværksættermiljøer samt et stærkere fokus på internationalisering, som kan indarbejdes i fremtidige iværksætterindsatser for at styrke indsatsernes kvalitet for iværksætterne.

De positive resultater skal holdes op imod de omkostninger, som staten afholder direkte og indirekte til erhvervsfremmesystemet.

7.2 KENDSKAB TIL AKTØRER OG TILBUD I ERHVERVSFREMME SYSTEMET

Servicejekkene viser, at vejledning i erhvervshusene og tilbuddene i erhvervsfremmesystemet er med til at øge iværksætternes omsætning og beskæftigelse. To år efter vejledning hos erhvervshusene ses en positiv udvikling på 91 pct. i omsætning og 60 pct. i beskæftigelsen for de iværksættere, der har benyttet erhvervshusenes tilbud. En kontrolgruppe af ikke-vejlede, sammenlignelige virksomheder lå henholdsvis 48 og 37 procentpoint lavere, jf. figur 7.1.

Figur 7.1 Udvikling 2020-2022 hos vejlede virksomheder under 3 år sammenlignet med kontrolgruppe

Kilde: Erhvervshusenes CRM, Danmarks Statistik

De tværkommunale erhvervshuse er knudepunkter i erhvervsfremmesystemet og fungerer bl.a. som decentral indgang til højt specialiserede ydelser i staten og henviser til privat rådgivning. Omkring 70 pct. af erhvervshusenes kunder henvises til vejledning hos enten private eller statslige tilbud, herunder EIFO, Innovationsfonden eller Trade Council.

Erhvervshusene gennemførte i 2022 ca. 5.000 specialiserede vejledningsforløb med virksomheder, hvoraf ca. 13 pct. var iværksættere på vejledningstidspunktet. I en brugervurdering fra 2022 giver 80 pct. af iværksætterne udtryk for, at de er 'meget tilfredse' med konsulentens kompetencer.

Virksomhedsguiden er det digitale omdrejningspunkt i erhvervsfremmesystemet og består af information, vejledning og serviceydelser til opstart, drift og udvikling af virksomheder. Selvom servicetjekket viser, at det hvert år har cirka 500.000 besøgende og de adspurgte iværksættere er positive over for Virksomhedsguiden, så har 64 pct. af de adspurgte iværksættere ikke kendskab til Virksomhedsguiden. Det peger på, at mange virksomheder ikke er bevidste om, at det er Virksomhedsguiden, de har besøgt, og de mange øvrige tilbud, der er på platformen.

Tilsvarende gør sig gældende for kendskabet til erhvervshusene, hvor servicetjekket understøtter resultatet fra en måling blandt et repræsentativt udsnit af virksomheder i 2021, som viste at halvdelen af de små og mellemstore virksomheder havde kendskab til erhvervshusene og deres tilbud. Derimod var det kun omkring en fjerdedel (28 pct.) af mikrovirksomheder med under 10 ansatte, hvor der vurderes at findes mange nye iværksættere, der kendte til erhvervshusene. Når servicetjekket peger på en tendens til at iværksættere, der har modtaget vejledning hos erhvervshusene, efterfølgende udvikles positivt, kan der være et potentiale i at øge kendskabet blandt iværksættere til erhvervshusene på tværs af landet.

Juni 2023

Erhvervsministeriet
Slotsholmsgade 10-12
1216 København K

+45 33 92 33 50
em@em.dk

ISBN 978-87-786-2379-9 (digital version)

Publikationen kan hentes på:
www.em.dk

Design og layout: Erhvervsministeriets kommunikationsenhed

Erhvervsministeriet
Slotsholmsgade 10-12
1216 København K
+45 33 92 33 50
em@em.dk